

Pozitivistlerle karşıtlarının benzerliği

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Toplumsal yaşamı tartışan iki kesim var bugün Türkiye'de. Birbirinden kesinlikle kopuk, birbiriyle taban tabana zıt iki kesim bunlar. İlk kesimi 'pozitivizmi, pozitivist yöntemi ve ideolojiyi eleştirenler' oluşturuyor. Öteki grubu ise kendilerini

'Aydınlanmacı' ve Atatürkçü diye kabul edip sunanlar meydana getiriyor. Onlar, en geniş anlamıyla, pozitivizmi savunuyorlar. Şimdi benim sorum şu: Acaba, aşağı yukarı son yirmi yıldır, dünyadaki gelişmelere bağlı olarak bizde de ortaya çıkan bu iki kesimin yöntemleri arasında gerçekten görüldüğü kadar büyük bir fark var mı?

Önceden son yirmi yıl diye bir sınır koyduğumu söyleyeyim: 1980 ve sonrası hemen tüm dünyada sosyal bilimlerde önemli sıçramaların yaşandığı, yeni kavramların üretildiği, yeni toplumsal örgütlenme biçimlerinin araştırıldığı bir dönemdir. Dönem 1980-89 ve 1990 ve sonrası diye ikiye ayrılabilir. İlk dönemi, Berlin Duvarı'nın yıkılmasına bağlanan dönem diye görmek gerekir. Soğuk Savaşı sona erdiren adımın atılması bu dönemde gündeme getirilen kavramlar

sayesindedir. Bu aşama kabaca 'postmodern' dönem diye tanındı. İkinci evreyi 1990 sonrasının, siyasal yönetiminin ağırlığını merkezden çevreye, ulus-devletten daha sivil oluşumlara aktaran ve bunun hukuki altyapısını hazırlayan küreselleşme oluşturdu.

Türkiye her iki aşamayı da kendisine özgü yaklaşımlarla yaşadı. Özal dönemi 1980 sonrasının bizdeki nirengi noktasıdır. 1990'larda bizde de yeni kavramlar ortaya çıktı ve tartışıldı. Bunların başında da toplumsal yapının eleştirisi geliyor. Sosyal bilimlerin öne sürdüğü yeni 'araçların' kullanılmasıyla toplumsal yapıyı yeniden 'okuduk'. Özellikle siyasal İslam'ın konumu ve iddiaları tartışmaları zenginleştirdi. 1990'ların sonuna gelindiğinde Türkiye'deki siyasal model tartışmaları merkezi devlet ve onu üreten moderniteyle (pozitivistler), onun dışında yeni bir model öneren, sivil toplum oluşumunu öne çıkarmaya çalışan, merkezi devleti ve merkezietçiliği, o arada modernitenin temel muhakemesini ve dayanaklarını eleştiren (pozitivizm karşıtları) iki kesim arasında cereyan ediyordu. Bu keskin kamplaşma bugün de güncelliğini koruyor.

Ne var ki, bizdeki tartışmanın, ben, kamplar arasında ciddi bir farklılaşma getirdiği kanısında değilim. Pozitivistler için söylenecek bir şey yok. Onlar zaten

buldukları konumu koruyorlar. Aralarında belki en fazlasından siyasal ideoloji farklılaşması vardır: Mesela daha liberal olanlarıyla, daha Marksist olduğunu söyleyenler böyle bir farkı somutlaştırabilir. Fakat orada da sistem değişmiyor. Son kertede herkes Atatürkçülük konusunda uzlaşıyor. Atatürkçülük tümünü birbirine bağlayan çimento niteliğini koruyor. Sorun, öteki grup için geçerli. Orada keskin bir pozitivizm ve ona bağlı toplumsal örgütlenme şiddetle eleştiriliyor. Ne var ki, ben o kesimin kullandığı yöntemin pozitivist olduğu kanısındayım. Çünkü, çok somut bir modelden hareket ediliyor: Ortada her türlü kötülüğün anası olan bir devlet var. Her türlü 'sekte' tutum onun varlığından ve yapısından kaynaklanıyor. Onun karşısında da 'sivil' toplum bulunuyor. Onu meydana getiren cemaatler söz konusu. Eğer o sivil toplum güçlenir, cemaatlere dayalı bir yönetim meydana gelirse sorunlar çözülecektir. Bu yaklaşımın kendisinin bizatihi, tek değişkenli bir pozitivist yaklaşım olmadığını söylemek mümkün değil.

Galiba, eleştirimizi dile getiren bilincin eleştirdiğimiz yöntemle oluştuğu gerçeğini aşmak olanaksız denecek kadar zor ama gene de daha geniş bir perspektifi, daha ayrıntılı çözümlenmeler yapmayı denemek her zaman mümkün.